

НЕВОЄННА О.А.

Когнітивні процеси та методи їх дослідження

Орієнтовані плани семінарських занять

Семінар 1. Джерела психології когнітивних процесів. Когнітивний підхід та кібернетика.

1. Предмет психології когнітивних процесів.
2. Поняття про інформаційний підхід.
3. Значення експериментальних досліджень XIX століття - початку XX століття для становлення та розвитку психології когнітивних процесів.
4. Людина як канал передачі інформації.
5. Поняття про комп'ютерну метафору.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізувати значення філософських традицій та раніх експериментальних досліджень для розвитку та становлення психології когнітивних процесів.
2. На конкретних прикладах показати динаміку процесу репрезентації знань.
 3. Людина як пристрій з обмеженими пропускними здібностями. Проаналізувати «за» та «проти» такої точки зору.
 4. Визначення поняття «комп'ютерна метафора» з позицій різних когнітивних психологів.

Література

1. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология. - М.: Изд-во Московского университета, 1982. - С. 12-65.
2. Ждан А. Н. История психологии. - М.: Трипта, 2008. - С.282-312; 473-478.
3. Солсо Р. Когнитивная психология. - С-Пб.: 2002. - С.10-26; 31-43.

4

Семінар 2. Порівняльний аналіз понять «пізнавальний», «когнітивний». Когнітивні компоненти у структурі психологічних понять.

1. Поняття про пізнавальний процес.
2. Поняття про когнітивний процес.
3. Когнітивні компоненти в структурі психологічних понять.
4. Сфера вивчення психології когнітивних процесів.

Завдання до самостійної роботи

1. Проаналізувати конкретні компоненти когнітивного процесу, спираючись на будь-яку поведінкову ситуацію.
2. Виконати письмову роботу, описуючи будь-які психологічні поняття, що не відносяться до психології пізнавальних процесів.

Література

1. Краткий психологический словарь / под общей ред. А. В.Петровского, М. Г. Ярошевского. - М.: Изд-во политической литературы, 1985.-432с.
2. Солсо Р. Когнитивная психология. - СПб.: Питер, 2002. - С.22-31.

Семінар 3. Іконічна пам'ять на мікрогенез. Ехоїчне сховище, основні напрямки та методи досліджень. Теорія визначення сигналів та її використання в практиці.

1. Дослідження Дж. Сперлінгата перевірка його гіпотези.
2. Дослідження феномену маскування.
3. Поняття про ехоїчне та іконічне сховище. Модель визначення сигналів.

5

4. Теорія визначення сигналів та її компоненти.

Завдання до самостійної роботи

1. Показати вплив досліджень Дж. Сперлінга для становлення нового підходу до вивчення когнітивних процесів.
2. Проаналізувати складові моделі визначення сигналів (мікроструктури визначення).
3. На конкретному прикладі (з художньої літератури) або власного • досвіду описати (письмово) мікродинаміку процесу визначення та інтерпретації сигналів за всіма її компонентами (теоретичними).

Завдання для самостійної роботи

Література

1. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология. - М.: Изд-во Московского университета, 1982. - С.114-135.
2. Бочарова С. П. Память в процессах обучения и профессиональной деятельности. - Тернополь: Астрон, 1998. - С.161-171.
3. Зинченко Т. П. Память в экспериментальной и когнитивной психологии. С-Пб.: Питер, 2002.
4. Солсо Р. Когнитивная психология. - С-Пб.: Питер, 2002. - С.46-68.

Семінар 4. Упізнавання конфігурацій. Принципи упізнавання.

1. Проблема дихотомії між сенсорним досвідом та перцептивною інтерпретацією.
2. Метод дослідження фізичного та психологічного виміру однакових сигналів.
3. Загальна характеристика принципів упізнавання паттернів (принцип «аналітичного парадоксу», подетального аналізу, порівняння з еталоном, порівняння з прототипом).

Завдання для самостійної роботи

1. Провести порівняльний аналіз принципів упізнавання паттернів.
2. Показати залежність упізнавання від дато-залежних та концептуально-залежних складових доквілля.
3. Наведенням конкретних прикладів порівняти моделі центральної тенденції та частоти ознаки, в межах принципа порівняння з прототипом.

Література

1. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология. - М.: Изд-во Московского университета, 1982. - С. 132-136.

2. Дормашев Ю. Б. Романов В. Я. Психология внимания. — М.: Тривола, 1999. - С.169-179.
3. Солсо Р. Когнитивная психология. - С-Пб.: Питер, 2002. - С.10-26, 71-96.

Семінар 5. Структурні моделі уваги.

1. Загальна характеристика уваги як звуження перцептивного поля.
2. Моделі вибіркової уваги.
3. Моделі ранньої селекції.
4. Моделі пізньої селекції.
5. Моделі множинної селекції.

Завдання для самостійної роботи

1. Проблема уваги у психології.
2. Провести порівняльний аналіз між існуючими теоретичними підлогами щодо визначення «фільтра» уваги.
3. Надати оцінку моделей уваги з боку конкретних експериментальних досліджень.

Література

1. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология. - Изд- во Московского университета, 1982. - С. 152-170.
2. Дормашев Ю. Б. Романов В. Я. Психология внимания. - М.: Тривола, 1999. — С.47-107.
3. Солсо Р. Когнитивная психология. — С-Пб.: Питер, 2002. - С.109- 121.

Семінар 6. Вивчення уваги у контексті психології свідомості.

1. Свідомість та спецефічність півкулі.
2. Звужена пропускна здібність уваги та свідомості.
3. Зв'язок рівнів уваги та систем пам'яті (за Тульвінгом).
4. Концепція рівнів когнітивного управління діяльністю (за Дж. Різоном).
5. Причини помилкових дій суб'єкта.
 1. Виявити фактори, завдяки яким увагу та свідомість вивчають у взаємозв'язку один з одним.
 2. Проаналізувати кореляцію рівнів свідомості з окремими типами пам'яті (процедурною, семантичною, епізодичною).
 3. У межах концепції рівнів когнітивного управління діяльністю показати різницю між помилками, пробелами та похибками уваги.
 4. З'ясувати причини помилкових дій людини з боку схеми дії уваги, системи

намірів та ресурсів уваги.

Література

1. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология. - Изд- во Московского университета, 1982. - С. 160-185.
2. Дормашев Ю. Б. Романов В. Я. Психология внимания. - М., Тривола, 1999. - С.245-266.
3. Солсо Р. Когнитивная психология. - С-Пб: Питер, 2002. - С.100-105;122-127;154-157.

Семінар 7. Місце та роль пам'яті у когнітивній сфері: структура та процеси.

1. Еволюція теорій пам'яті.
2. Структура та процеси пам'яті.
3. Місце та роль пам'яті у когнітивній сфері.
4. Класичні та сучасні методи вивчення пам'яті.

Завдання для самостійної роботи

1. Дати оцінку основним підходам та теоріям пам'яті, узагальнити існуючі класичні та сучасні теорії.
2. Визначити місце та роль пам'яті в когнітивній сфері.
3. Запропонувати критерії класифікування методів вивчення пам'яті.
4. Надати оцінку мнемоніки.

Література

1. Бочарова С. П. Память у процессах обучения и профессиональной деятельности. - Тернополь, Изд-во Астрон, 1998. — С.41-95.
2. Зинченко П. И. Память в экспериментальной и когнитивной психологии. - С-Пб.: Питер, 2002. - С. 19-38;218-254.
3. Психология памяти. Хрестоматия по психологии / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова - М.: ЧеРо, 2002. - С.816.; 658-726.
4. Солсо Р. Когнитивная психология. - С-Пб.: Питер, 2002. - С.161-195;126-249.

Семінар 8. Моделі пам'яті.

1. Поняття про моделі пам'яті. Первісні моделі.
2. Трьохкомпонентні моделі пам'яті. (Во і Норман, Аткинсон і Шифрін).
3. Моделі «рівнів обробки» Крейка і Локхарта, «ефект віднесення до себе».

Завдання до самостійної роботи

1. Провести порівняльний аналіз існуючих моделей пам'яті.

2. Виконати письмове домашнє завдання за темою «Аналіз збереження інформації, життєвої ситуації (тощо) на підставі будь-якої моделі пам'яті».
3. Проаналізувати існуючі ефекти пам'яті.

Література

1. Бочарова С. П. Память в процессах обучения и профессиональной деятельности. - Тернополь: Астрон, 1998. - С.193-207;283-298.
2. Зинченко Т. П. Память в экспериментальной и когнитивной психологии. - С-Пб.: Питер, 2002. - С.218-254.
3. Психология памяти. Хрестоматия по психологии / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова. -М.:ЧеРо,2002. - С.816.;547- 563.
4. Солсо Р. Когнитивная психология. - С-Пб: Питер, 2002. - С.140-157.

Семинар 9. Психосемантика та мислення.

1. Формування понять (за Л. С. Виготським, Дж. Брунером, Ж. Піаже).
2. Аналіз процесу розуміння.
3. Прийняття рішень та раціональність.
4. Прийняття рішень та творче мислення.

Завдання до самостійної роботи

1. Порівняти процеси формування вищих форм мисленової діяльності.
2. Провести аналіз процесу розуміння під впливом культурних та етнічних аспектів когнітивного стилю.
3. Провести аналіз процесу творчості.

Література.

1. Величковский Б .М. Современная когнитивная психология. - Изд- во Московского университета, 1982. - С.221-248.
2. Солсо Р. Когнитивная психология. -С-Пб.:Питер,2002.-С.386-453

Методичні рекомендації до самостійної роботи.

Засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Когнітивні процеси та методи їх дослідження», а також виконання студентом завдань самостійної роботи включає послідовне досягнення чотирьох рівнів: відтворення, розуміння, використання, створення. Формування вмінь, що репрезентують всі ці рівні забезпечується на лекціях, семінарах, у ході самостійної роботи шляхом опанування двох блоків: теоретичного і практичного.

Самостійна робота з дисципліни являє собою комплекс завдань теоретичного характеру та практичного спрямування у позааудиторний час.

Теоретичний блок має забезпечити засвоєння понятійного, термінологічного та категоріального апарату психології когнітивних процесів.

Кожен студент повинен підготуватися до семінару згідно переліку літературних джерел, а для кращого засвоєння матеріалу основний зміст опрацьованого матеріалу викласти у вигляді тез у конспекті. Після кожного плану семінару наведено перелік завдань для самостійної роботи, які передбачають розвинення аналітичного підходу до опрацьованого матеріалу, рефлексії, контролю засвоєння знань.

Практичний блок самостійної роботи завдань дисципліни має сформувати вміння та навички застосування методів психології когнітивних процесів для аналізу власної поведінки, поведінки інших людей у майбутній професійній діяльності.

У межах практичного блоку самостійної роботи студент повинен виконати три практичні роботи, передбачені «Робочою програмою» курсу, що винесені у завдання до самостійної роботи в планах семінарських занять (семінар № 2, 3, 8).

Кінцева дидактична задача курсу полягає в тому, щоб студенти засвоїли не тільки основні поняття теорії дисципліни, а й уміло використовували отримані знання та навички у професійній діяльності.

Оцінювання якості роботи та дій студентів при виконанні завдань самостійної роботи здійснюється з урахуванням складності та якості виконання завдань. За мінімальну кількість балів береться найпростіше завдання, яке не вимагає значних зусиль для виконання з боку студента.

Модулі навчальної дисципліни «Когнітивні процеси та методи їх дослідження» вважаються зарахованими, якщо студент бере активну участь у роботі семінарів, виконує (обов'язково) передбачені письмові самостійні роботи.

Таким чином, умовою допуску студента до підсумкового семестрового контролю є виконання перерахованих видів роботи протягом навчального семестру.

Завданнями підсумкового семестрового контролю є перевірка засвоєння студентами програмного матеріалу в цілому, та систематизації рівня узагальнення набутих знань та вмінь.

Підсумковий модуль з дисципліни складається з двох питань, за програмою курсу, включаючи лекційний матеріал, семінарські заняття та самостійну роботу студента, і оцінюється 40 балами (по 20 балів за кожне питання).

Орієнтовані питання до семестрового контролю

1. Предмет психології когнітивних процесів.
2. Поняття про інформаційний підхід як основний метод вивчення когнітивних

- процесів.
3. Поняття про модель репрезентації знань.
 4. Проблема репрезентації знань у психології.
 5. Історія питання про репрезентації в психології.
 6. Аналіз причин нового підходу до вивчення психології когнітивних процесів.
 7. Мікроструктура і мікродинаміка психічної діяльності.
 8. Сфери вивчення психології когнітивних процесів.
 9. Модель визначення сигналів та характеристика її складових. Метод психологічного та фізичного визначення однакових стимулів.
 10. Ехоїчне та іконічне сховище.
 11. Динаміка процесу відчуття сигналу. Поняття про поріг, інтенсивність.
 12. Теорія визначення та інтерпретації сигналів, складові теорії та їх аналіз.
 13. Поняття про паттерн та його характеристики.
 14. Принципи розпізнавання конфігурацій, загальна характеристика. Методи вивчення принципів розпізнавання.
 15. Порівняльний аналіз принципів «порівняння з еталоном» та «порівняння з прототипом».
 16. Умови формування зорового паттерну.
 17. Теорія прототипів: модель центральної тенденції та модель частоти ознака. Методи вивчення різниці між моделями.
 18. Увага та свідомий контроль.
 19. Увага та свідомість, своєрідність понять.
 20. Системи пам'яті та типи свідомості за Е. Тульвінгом.
 21. Модель уваги Бродбента (фільтрації).
 22. Модель уваги Трейсмана (розподільвач).
 23. Модель умисності Дойча-Нормана.
 24. Увага та рівні когнітивного управління діяльністю людини.
 25. Поняття про помилки, прогалини та похибки уваги.
 26. Розсіяність та причини помилкових дій.
 27. Схема, система намірів та ресурси уваги.
 28. Еволюція теорій пам'яті.
 29. Конструктивний характер пам'яті в роботах Р. Бартлета.
 30. Вивчення мимовільного запам'ятовування в роботах зарубіжних та вітчизняних психологів. Методи вивчення мимовільної пам'яті.
 31. Функціональні рівні дослідження пам'яті.
 32. Місце пам'яті в когнітивній сфері.
 33. Якості пам'яті та фактори її ефективності.
 34. Модель пам'яті Во і Нормана.
 35. Модель пам'яті Аткинсона і Шифріна.

36. Модель рівнів обробки Крейка та Локхарта.
37. «Ефект віднесення до себе» Крейка і Тульвінга.
38. Поняття про процедурну, епізодичну та семантичну пам'ять по Е. Тульвінгу.
39. Мнемоніка та мнемотехнічні системи.
40. Процес прийняття рішень.
41. Мислення: виконання завдань, творчість та інтелект.
42. Аналіз процесу розуміння.
43. Формування понять.

Література

1. Аткинсон Р. Человеческая память и процесс обучения. М.: Прогресс, 1990.
2. Бочарова С. П. Память в процессах обучения и профессиональной деятельности. Тернополь, Изд-во Астрон, 1998.
3. Величковский Б. М. Современная когнитивная психология. - Изд-во Московского университета, 1982.
4. Гордеева Н. Д. Экспериментальная психология исполнительного действия. М.: Тривола, 1995.
5. Гордон В. М. Образное мышление. М.: Тривола, 1996.
6. Дормашев Ю. Б. Романов В. Я. Психология внимания. М., Тривола, 1999.
7. Ждан А. Н. История психологии. - М.: Трипста, 2008.
8. Зинченко В. П., Моргунов Е. Б. Человек развивающийся. Очерки российской психологии. М.: Тривола, 1994.
9. Зинченко Т. П. Когнитивная и прикладная психология. М.: Воронеж, НПО «МОДЭК», 2000.
10. Зинченко Т. П. Память в экспериментальной и когнитивной психологии. С-Пб.: Питер, 2002.
11. Краткий психологический словарь / под общей ред.
12. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского, - М.: Изд-во политической литературы, 1985.
13. Моргунов Е. Б. Человеческие факторы в компьютерных системах. М.: Тривола, 1994.
14. Психология памяти. Хрестоматия по психологии / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романова - М.: ЧеРо, 2002.
15. Солсо Р. Когнитивная психология. - С-Пб.: 2002.
16. Фестингер JT. Теория когнитивного диссонанса. С-Пб.: Ювента, 1999.